

audience by outlining the aesthetic platforms and nature of numerous art associations of the end of 19th – beginning of 20th centuries.

Key words: *art periodical, cultural space transformation, modernist style, polemical, aesthetic platform, art associations.*

УДК 78.1 (477)

С.В. Виткалов, З.М. Крет

ПОСТАТІ РЕГІОНАЛЬНОГО ТЕАТРУ В СУЧАСНІЙ КУЛЬТУРНІЙ ПРАКТИЦІ УКРАЇНИ

Здійснено спробу дати характеристику актрисі Рівненського Академічного музично-драматичного театру та режисеру народного театру міського Палацу культури Аммалії Матвіївні Гаврюшенко, яким вона керує 44 роки.

Ключові слова: *аматорський театр, дозвілля, регіональна культура.*

Важливе значення у житті людини, а надто молодій, має її творча самореалізація, якої сьогодні часто бракує у сфері професійної (виробничої) діяльності. Тому час від часу вона змушена шукати заняття, де ці можливості надаються. І в цьому зв'язку дозвілля і є саме такою сферою.

Тож не викликає заперечень той факт, що клубні форми роботи в широкому їх розумінні та контексті вітчизняного й зарубіжного досвіду й надалі матимуть тенденцію до збереження, адже одвічно закладене у людині бажання щось робити самому залишається актуальним і в новому тисячолітті, а суспільно-політичні негаразди, об'єктивно зростаючий культурний рівень, і в той же час підвищена самотність особи у цьому світі, викликана загальновідомими чинниками, лише загострюють ситуацію творчої самореалізації особистості.

Під терміном «художня самодіяльність» мається на увазі спеціально організований художньо-творчий та виховний процес, мета якого – досягти відповідного художнього (культурного) продукту, виховуючи певним чином у відповідному напрямі його учасників. Тоді як аматорство – це художня діяльність, що розгортається *поза межами спеціально створених установ* культури (клубних чи – ширше, культурно-освітніх закладів), *без спеціально підготовлених керівників, методистів* тощо. Принаймні саме так тлумачилися ці терміни в радянській політичній системі. Достатньо переглянути, у підтвердження, праці російських (Є.Смирної, А.Каргіна, Ю.Закшевера, Ю.Соколовського та ін.) [1] чи українських (Ф.Прокоф'єв, О.Сасихова, С.Піналова) дослідників [2]. Та й мета радянської політичної системи, як відомо, полягала в якомога ширшому охопленні своїм впливом, зокрема й у сфері вільного часу, населення.

Сьогодні ці терміни (як і, на жаль, майже вся термінологія сфери культури), часто вживаються як синоніми (породжуючи низку теоретико-прикладних проблем), хоча помітна тенденція до усунення поняття «художня самодіяльність» із культурного обігу взагалі, що не є коректним. Адже чимала частка художнього продукту, що виробляється у сфері дозвілля, й надалі виробляється в умовах художніх гуртків, під керівництвом художніх керівників чи методистів. І цьому передують попередньо організована система здобуття спеціальних навичок під керівництвом педагога. Та й клубна мережа сьогодні, у порівнянні з 1991 роком, загалом по Україні скоротилася лише на 10 %. І факт перейменування колишнього клубу на народний будинок чи

установу для реалізації громадських ініціатив по суті не змінює його дозвілєвої сутності.

Утім, яку б назву не використовували для означення художньої діяльності людей у вільний час, вона є ефективною вже сама по собі, оскільки не лише певним чином структурує (організовує) вільний час цих людей, але й культурно насичує їх духовний простір, адже знайомить із світовим культурним надбанням.

У цьому зв'язку справу, яку вже кілька десятків років організовує Атталія Матвіївна Гаврюшенко, можна повною мірою віднести до подвижництва, адже через Народний молодіжний театр Міського Палацу культури «Текстильник», очолюваний нею, пройшло чимало молодих людей, які саме через цей театр зрозуміли не лише сутність театрального мистецтва загалом, але й долучилися до справжніх культурних цінностей, зробили цікавим своє дозвілля тощо і з цим надбанням пішли по життю, створюючи навколо себе потужне культурне середовище, в якому цінується духовність. Адже, як стверджував класик: якщо оволодіти мистецтвом спілкування і зустріти подібну до себе душу, то людина може бути не лише щасливою, але й найщасливішою.

Однак, жоден класик чи будь-хто у цьому складному, сучасному, перенасиченому культурними благами (часто сумнівної якості), світі не довів, що придбавши, приміром, нерухомість чи купивши найкращий або найдорожчий автомобіль, - людина стає найщасливішою.

У цьому зв'язку Рівненщина може пишатися такими подвижниками: є їх чимало у сфері декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва, що роблять іншим наш побут та художньо прикрашають Волинський край; є вони у сфері духовної музики, відродивши практику церковного хорового співу і розширивши межі його функціонування, вивівши його на концертну естраду і, беззаперечно, є вони в театрі – надзвичайно важливому чиннику духовного поступу будь-яких часів і народів.

Сфера їх творчої самореалізації в сьогоденні достатньо широка: це - і «Театр на Боярці», створений одним із випускників кафедри театральної режисури місцевого Інституту мистецтв, що постійно живе в умовах експерименту, стаючи надзвичайно притягальною структурою для молоді. І чимало студентів цієї кафедри перше знайомство з азами театрального мистецтва здобули саме там; чи театр «Яблуко», що функціонує при Гуманітарному університеті і своєю діяльністю намагається відволікати молодь від асоціальних проявів у її поведінці; це і різноманітні театральні групи Палаців культури чи сільських клубів, що своєю майже щоденною працею урізноманітнюють побут широкого загалу.

Кожен із таких колективів живе своїм життям, кожному притаманне своє бачення історії та відчуття сучасності. Однак кожен із них надає своїм учасникам широкі можливості творчої самореалізації і саме в цьому залишається важливим чинником духовного простору краю.

Про один із таких театрів і піде мова. Він зберігся у пам'яті і свідомості рівненчан як Театр Атталії Гаврюшенко! – Людини із значним сценічним досвідом і творчою вдачею. Актриса, що зі своїм партнером по сцені, а згодом і її чоловіком – Народним артистом України Анатолієм Гаврюшенком, створили чимало яскравих ролей, залишивши помітний слід на сцені Рівненського Академічного музично-драматичного театру.

Кожен свій вихід на сцену Атталія Матвіївна пам'ятає з неймовірною точністю. А шанувальники таланту актриси, у свою чергу, пам'ятають її чимало блискучих ролей: Мавру («У неділю рано вранці зілля копала» О.Кобилянської, Варку («Безталанна» І.Карпенка-Карого), Матір («Мати» К.Чапека), Жанну («Жанна» О.Галіна), Спірідоновну («6 липня» М.Шатрова), Матінку Кураж («Матінка Кураж та її діти» Б.Брехта) та багато інших, більш чи менш яскравих, однак тих, що запам'яталися.

Цікаво і не просто складалася її мистецька доля: дочка репресованого та оригінальна актриса в музично-драматичних колективах України, зокрема професійних театрах Охтирки, Тернополя, Дрогобича, Коломиї, Сум та Рівного, у творчому доробку якої чимало різнохарактерних ролей, а головне - сценічний досвід спілкування з достатньо специфічною за ментальними ознаками західноукраїнською публікою, вона шукала іншу сферу творчої самореалізації. Проте творча, невичерпна енергія пані Атталії ніколи не обмежувалася лише роботою в професійному театрі.

Ще у далекому 1968 році у неї виникає ідея створити молодіжний самодіяльний театр при Рівненському державному педагогічному інституті. Певний час цей театр називався «студентським» і саме з ним вона намагається реалізувати все те, що невдається повною мірою на професійній сцені, життя якої обумовлено «своїми правилами гри».

Щось подібне і майже у той, політично заангажований час, почали реалізовувати її колеги «по цеху» на інших теренах СРСР, зокрема Вячеслав Спесивцев (Москва), створивши перший експериментальний театр, що своїм тематичним розмаїттям, а головне – формою подачі матеріалу – виходив далеко за межі усталених мистецьких стандартів.

Тепер вже Народний молодіжний театр (від 1978 року) відзначає свій сорок четвертий сезон; його колектив став однією великою мистецькою сім'єю, здатною опанувати різновекторний репертуар (адже майже 40 акторів-аматорів – це справді потужна творча одиниця), яку знають не тільки у нашій області, але і далеко за її межами.

Участь і численні відзнаки – від Гран-прі до дипломів у номінаціях («За кращу режисуру», «Король епізоду», «За кращу роль», «Кращий акторський ансамбль» тощо) у Всесоюзних (огляд аматорських колективів і Диплом I ступеня за виставу М.Шатрова «Кінь Пржевальського»), Міжнародних («Рампа дружби», м. Євпаторія) та Всеукраїнських («Від Гіпаніса до Борисфена», м. Очаків, фестиваль театрального мистецтва у м. Прилуки тощо) фестивалів, нагороди на обласних конкурсах та багатьох мистецьких звітах (м. Рівне) – все це не лише аплодисменти, квіти, увага глядача, але й натхненна робота над собою, спроба об'єднати творчий колектив у справі вирішення спільних сценічних завдань, створити спільне культурне поле, у якому навіть живеться інакше.

Усі ці роки в репертуарі вже її Театру-творчої лабораторії були зразки драматургії, що стверджувала вічні істини – любов до Батьківщини, рідної землі, до батьків, прищеплювали і формували добро, людяність, високі почуття, кохання. Це - п'єси Лесі Українки, В.Винниченка, Т.Шевченка, В.Шекспіра, Ф.Достоевського, М.Булгакова, Ю.Бондарева, М.Арбузова, Г.Горіна, Гарсія Лорки, Дж. Псафаса, М.Старицького, М.Кропивницького, М.Гоголя, Г.Квітки-Основ'яненка, Я.Стельмаха, С.Альошина, Г.Гауптмана та ін. [3], з творчістю яких молодь і познайомилася вперше саме в цьому театрі. Безліч тематичних вечорів, інсценізацій; щорічно 3-4 нових прем'єрних вистави і так - майже 44 роки!

Через її театр пройшло чимало поколінь, забравши із собою часточку її душі. Багато з них вже й самі здобули життєвий вишкіл духовного становлення і працюють у навчальних закладах та мають свої драматичні чи навчальні, шкільні колективи (О.Гордійчук, І.Верхова, Т.Шахрайчук, В.Кравчук, С.Антонюк, О.Москалець та ін.), однак любов до мистецтва залишилася для них і у них назавжди [4].

Чи не найвища і найдорожча нагорода Атталією Матвіївною була отримана 2005 року у м. Рівне. Її назва – «За заслуги перед містом» II ступеню. Серед перших номінантів цієї поважної відзнаки Рівненської міської ради різних років: Надія Георгіївна Саннов-Косміаді (громадянка Німеччини, дочка художника Георгія

Петровича Косміаді, який у 1916-1940 роках проживав у нашому місті і чимало зробив для становлення початкової художньої освіти в краї), яка передала обласному краєзнавчому музею значну мистецьку спадщину батька (картини) та його архів; Жилінський Петро Павлович – хірург, завідувач хірургічним відділенням Рівненської міської лікарні; Збирун Ольга Оксентівна – засновниця дитячого будинку «Вулик» - першого на Рівненщині дитячого будинку сімейного типу, багаторічна вихователька дітей-сиріт; Савчук Тамара Євдокимівна – завідувач центру ранньої педагогічної реабілітації та соціальної адаптації для дітей з особливими потребами «Пагінець»; Антон Вільд – громадянин Німеччини, голова товариства «Гуманітарна допомога Україні» з Баварії, Пітер Деєг – директор Деєгенберг клініки в місті Бад Кіссінген (Німеччина) та ще чимало інших осіб, що справді зробили для мешканців Рівного добру справу – врятували життя, відкрили призабуту сторінку культурної спадщини, допомогли у професійному становленні, чи ще якимось іншим чином сприяли тому, щоб наше місто стало кращим, а люди духовно багатими і добрішими.

«...А.М.Гаврюшенко вперше вийшла на сцену п'ятнадцятилітньою і велику любов до театру зберегла й до сьогодні..., бо залишається однією з найкращих актрис і талановитим режисером міста Рівного... - зазначалося в одній із творчих характеристик мисткині. - ...Вона завжди зосереджувала основну увагу на створенні високопрофесійних вистав з метою формування у глядачів естетичних смаків, духовного розвитку, збагаченню національної культури; ...прагне рости покоління творців, виховувати у глядачів та учасників колективу найкращі людські якості...» [5].

Тож побажаємо їй, цій невтомній людині, що намагається зробити наше життя справді яскравим і щасливішим, у переддень її 85-літнього ювілею ще довгих років активної сценічної творчості і віри в те, що така діяльність справді буде завжди потрібною, які б термінологічні дискусії не тривали у спеціальній періодиці та як би не ставилися до культурної практики пересічні громадяни і керівники галузі культури.

Гадаю, що під цією думкою з радістю підпишуться і її колишні та сучасні друзі-актори – Едуард Хитрий і Андрій Рибалко, Сергій Романішин і Валентин Кравчук, Михайло Нестерчук, Ольга Антонюк і Ірина Матвіїв та багато інших, а також і автор цієї статті, що також прилучився до світла рампи Рівненського міського Палацу культури «Текстильник», осяяного теплом душі Атталії Матвіївни Гаврюшенко.

Список використаної літератури

1. Смирнова Е.И. Теория и методика организации самодеятельного художественного творчества в культурно-просветительных учреждениях / Е.И.Смирнова. – М.: Просвещение, 1983; Каргин А.С. Самодеятельное художественное творчество: история, теория, практика / А.С.Каргин. – М.: Высшая шк., 1988; Соколовский Ю.М. Клубный самодеятельный коллектив. – М.: Сов. Россия, 1981.
2. Прокофьев Ф.И. Художественное творчество масс в условиях развитого социализма / Ф.И.Прокофьев. – К.: Наукова думка, 1978; Сасыхов А.В. Организация самодеятельного творчества / А.В.Сасыхов // Клубоведение. За ред. проф. С.Н.Иконниковой. – М.: Просвещение, 1985. – С.47-79; Пиналов С.А. История культурно-просветительной работы в СССР / Пиналов С.А., Чернявский Г.И., Виноградов А.В. – К.:Вища школа, 1983.
3. Діючий репертуар Народного аматорського молодіжного театру // Поточний архів Рівненського міського Палацу культури «Текстильник» за 2009 рік.
4. Див.: Список учасників Народного Молодіжного театру Рівненського міського Палацу культури «Текстильник» за 2005-2006 рр. // Поточний архів Рівненського міського Палацу культури за 2006 рік.
5. Див.: Характеристика на режисера Народного театру А.М.Гаврюшенко // Поточний архів Рівненського міського Палацу культури «Текстильник» за 2010 р. – С.2.

6. У тексті використано матеріали періодики: Омельчук І. Вічні студенти за власним бажанням / І.Омельчук // Золота нива (м. Рівне), 1994. -.№2. – С.3; Омельчук І. «Старомодна комедія», яка не закінчується.../ І.Омельчук // Урядовий кур'єр, 2007. - №30. - С.9 та ін., а також інтерв'ю, проведених автором у грудні 2011 р.

Стаття надійшла до редакції 6.08.2012

S.V Vytkaľov, Z.M. Kret

FIGURES OF REGIONAL THEATRE ARE IN MODERN CULTURAL PRACTICE OF UKRAINE

An attempt to give description to the stage-director of the Rivne folk theatre of Attalea to Matvij Gavrustenko is carried out, which she manages 44

Key words: community theatre, leisure, regional culture.

УДК 78.01+ 37.03:78

Л. П. Воєводіна

МУЗИЧНА СВІДОМІСТЬ ОСОБИСТОСТІ У ВИМІРАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ

Статтю присвячено аналізу впливу сучасних інформаційно-комунікаційних технологій на свідомість людини, визначенню структури та механізмів функціонування її музичної свідомості.

Ключові слова: інформаційна культура, комунікація, культура, музика, музична свідомість, музичне сприйняття, музичне мислення, свідомість.

В умовах глобальної інформатизації сучасного суспільства спостерігаються суттєві перетворення, які відчуються на різних рівнях його існування. Засоби масової комунікації шляхом поширення різноманітної інформації (політичної, економічної, правової, естетичної, етичної, художньої та ін.) здійснюють суттєвий вплив на стан інформаційної культури особистості, її духовність, ціннісні орієнтації, розумові і психічні здібності. При цьому, поширюються уявлення, що можливості людини в сучасному інформаційному просторі вкрай безмежні, й водночас виявляється, що її чуттєва сфера і свідомість перебувають у щохвилинному інформаційному полоні, відчуваючи на собі інформаційний тиск, намагання бути загнаними у коло штампів, які визначають спрямованість різних форм життєдіяльності особистості. За цих обставин представники української інтелігенції використовують різні інформаційно-комунікаційні канали (конференції, наради, телевізійні передачі) задля того, щоб спонукати суспільство замислитися над тим, як сучасні інформаційні технології впливають на індивідуальну і колективну свідомість людей, різні форми її прояву.

У свою чергу, науковці звертають увагу суспільства на той факт, що за кожен із комунікаційних проривів в інформаційній еволюції (виникнення писемності, друкарства, радіо, телебачення, Інтернету) людство розплачується кардинальними змінами свого сприйняття, пізнавальних здібностей тощо. Серед небагатьох за чисельністю сучасних емпіричних та експериментальних досліджень, що здійснюються у світі, в якості головного джерела інформації вивчається Інтернет. Прогнозуючи подальше поширення дії цієї інформаційної мережі у світовому просторі, дослідники враховують не лише на позитивні, але й негативні наслідки її впливу на особистість. Зокрема, Джон Рейті, професор психіатрії Гарвардської медичної школи, акцентує увагу на змінах у людському сприйнятті, (науковець визначає їх терміном „синдром